

VOGELEN OP TENERIFE

Eef Kieft

"Wat heb jij daar te zoeken?", of "Pas maar op dat je vliegtuig niet verongelukt!" waren steevast reacties van mensen wanneer ik hen vertelde dat ik dit jaar op vakantie zou gaan naar Tenerife. Voor de meeste mensen is Tenerife dan ook niet veel meer dan zon en overvolle stranden (terwijl er feitelijk zeer weinig strand te vinden is) en iedereen weet zich nog de grootste vlieg-ramp uit de geschiedenis van de burgerluchtvaart te herinneren, die daar in 1977 zo veel levens heeft gekost.

Tenerife ligt centraal in de Canarische Eilandengroep op een afstand van ongeveer 300 km. van de kust van Marokko. Het is het grootste eiland van de archipel. Ten westen van Tenerife liggen Gomera, La Palma en Hierro. Ten oosten van Tenerife bevinden zich de eilanden Gran Canaria, Fuerteventura en Lanzarote. Tenerife is vulkanisch van oorsprong en wordt gekarakteriseerd door steile bergen en diepe ravijnen. Het wordt gedomineerd door de 3718 meter hoge Teide. Deze berg is in de winter met sneeuw bedekt en vanaf bijna elk punt van het eiland zichtbaar.

Op de Canarische Eilanden leven vier endemische (alleen op de Canarische Eilanden voorkomende) vogelsoorten: het Canarisch Paapje op Fuerteventura, de Blauwe Vink op Tenerife en Gran Canaria en de Laurierduif en de Bolle's Laurierduif op Gomera, La Palma en naar sinds enige jaren bekend is ook op Tenerife. Daarnaast leven er nog drie landvogelsoorten die behalve op de Canarische Eilanden ook nog op andere eilanden in de Atlantische Oceaan, zoals Madeira en de Azoren, voorkomen. Deze soorten zijn de Eilandgierzwaluw, de Berthelot's Pieper en de Kanarie. Veel soorten die tevens voorkomen op het vasteland hebben zich op de Canarische Eilanden tot een aparte ondersoort ontwikkeld. De Pimpelmees heeft het zelfs klaargespeeld op de Canarische Eilanden drie ondersoorten te laten ontstaan. Ook botanisch en geologisch zijn de Canarische Eilanden bijzonder interessant.

Het spreekt vanzelf dat mijn aandacht in de eerste plaats uit ging naar de soorten die ik hiervoor genoemd heb (behalve het Canarisch Paapje, want Fuerteventura was onbereikbaar).

In dit artikel wil ik u iets vertellen over mijn ervaringen met de vogels op Tenerife. Omdat vogels nu eenmaal in een landschap leven, wil ik hier ook iets over vertellen. Dit stuk is vooral be-

doeld voor mensen die zelf van plan zijn een bezoek te brengen aan Tenerife.

Van 22 september t/m 6 oktober was ik te gast op Tenerife. Ik werd vergezeld door mijn vrouw Gerie, mijn drie jaar oude zoon Jeroen, mijn 9 maanden oude dochter Suzanne en door mijn ouders. Vrijwel gedurende de gehele periode hadden we de beschikking over een huurauto. In verband met de kinderen hebben we gekozen voor een vast onderkomen: een bungalow aan de zuidkant van het eiland. Helaas is dit tevens het meest toeristische deel van het eiland, en niet zo dicht bij de beste vogelgebieden gelegen. Het grootste voordeel was dat er voor de kinderen een fraai zwembad was (zelf ben ik ook niet vies van een frisse duik) en genoeg schaduw om lekker bij te komen, na een meer of minder zware dagtocht.

Na een 4½ uur durende vlucht landden we op het vliegveld van Tenerife Sur. Het was de eerste keer dat ik een volledig verzorgde reis had geboekt. Een vriendelijke hostess in het bekende rode mantelpakje stuurde ons naar de gereedstaande bus.

Vanuit de bus kon ik een eerste blik werpen op het gortdroge landschap van Zuid-Tenerife. Eigenlijk een desillusie! Veel verkeer, rommel langs de weg, bouwactiviteiten, kale stoffige heuvels. De eerste vogels die ik zag (en tevens de laatste) vanuit de bus, waren twee gierzwaluwen. Waarschijnlijk Eilandgierzwaluwen gezien het formaat. Gedurende de komende dagen bleken Eilandgierzwaluwen erg algemeen. Vooral in het zuiden in stedelijke gebieden. Ik was bang geweest dat deze soort nog problemen op zou leveren, omdat ze vanaf half september het eiland verlaten om te overwinteren in, naar men aanneemt, Afrika, hoewel de winterkwartieren niet bekend zijn. Het duurde toch nog enige tijd voor ik de soort met zekerheid had gedetermineerd als Eilandgierzwaluwen. De beste kenmerken zijn het kleine formaat (verschil met Gierzwaluw 1½ cm) en de donkere keel. De vogels waren inderdaad opmerkelijk klein, de kleur leek echter niet zo donker en sommige vogels hadden beslist geen donkere keel, zodat ik in tweede instantie dacht te maken te hebben met Vale Gierzwaluwen, die ook op de Canarische Eilanden voorkomen (de gewone Gierzwaluw komt er niet voor). De vogels met de lichtere keel waren echter waarschijnlijk jongen. Later ontdekte ik onder een afdak zelfs nog een kolonie. Het kleine formaat was overduidelijk, evenals het uniform bruin/zwarte verenkleed met de donkere keel. Ik was gerustgesteld!

Het hele zuidelijke deel van Tenerife is overwegend droog en tot een hoogte van ca. 800 m. voornamelijk begroeid met een soort wolfsmelk, vijgcactussen en vooral kandelaber euphorbia's. Deze laatste plantensoort is er het meest algemeen en groeit op de meest steile en kale hellingen.

Dit terrein is bij vogels niet zo in trek. Vrijwel de enige vogels die ik hier zag waren Torenvalken, af en toe een Klapetekster en opvallend genoeg Tjiftjaffen (na afloop van de reis bleek dit een van de meest algemene vogelsoorten op Tenerife te zijn, en bovendien in alle biotopen aanwezig).

Een soort die zich hier ook ophield (evenals op veel andere met name rotsachtige delen van het eiland van zeeniveau tot en met de hoogvlakte (2300 m.)) was de Berthelot's Pieper. De vogel ziet er uit als een grijze Graspieper met opvallende witte buitenste staartpennen en kenmerkende "tsji-ri" roep. Het gedrag en de houding deden me denken aan de Duinpieper. Vaak renden de vogels korte stukjes over de rotsachtige bodem of zaten rechtop bovenop een steen.

In deze dorre omgeving wordt nauwelijks landbouw bedreven. Bij de gratie van veel irrigatie worden hier en daar wel bananen geteeld. Komend vanuit het zuiden wordt boven de 800 m. steeds meer verbouwd, met name druiven en aardappelen. Hier en daar staan grote vijgebomen langs de weg. Ook andere struiken en kleine bosjes luisteren het landschap op. Vogels zijn nog steeds niet algemeen. Leuk zijn hier Brilgrasmussen. De interessantste vogels van dit gebied zijn echter zonder twijfel de Kanaries. Vooral in de buurt van Vilaflor zag ik enkele groepen van ongeveer 10 à 15 stuks. De mannetjes hebben een prachtige gele buik. De roep lijkt sterk op die van de tamme Kanarie.

De overgang naar de naaldboszone gaat vrij plotseling. Naaldbos bestaat hier uit Canarische dennen. Op Tenerife groeien de dennen als een grote gordel om de hoogvlakte heen, maar nergens heb ik zulke oude bomen gezien als ten noorden van Vilaflor. Het bos was hier werkelijk prachtig. Oude bomen, met verweerde knoestige stammen stonden tussen de rotsblokken. Het meest opvallend aan deze dennen waren de zeer lange naalden. Lopend in dit bos kruiste plotseling een Barbarijse Patrijs mijn pad. Men neemt aan dat de Barbarijse Patrijs op de Canarische Eilanden is geïntroduceerd. Andere vogels die ik hier tegenkwam waren Pimpelmezen (met zwarte kruin) en Grote Bonte Spechten.

Naar boven toe werd het bos steeds meer open. Hier en daar ont-

vouwden zich fraaie panorama's van het laaggelegen dorre land. In de verte, in het westen, stak Gomera door de wolken heen. Plotseling hield het naaldbos op en kwamen we uit op een soort van hoogvlakte: Las Canadas, aan de voet van de alom aanwezige Teide. Wanneer de zon scheen leek het een aantrekkelijk gebied. Overwegend vlak, op veel plaatsen met struiken (meest brem) begroeid, op andere plaatsen volkomen kaal. Maar als het mistig was of een lichte motregen op de hoogvlakte neerdaalde en de kou zich deed voelen, was het een alles behalve vriendelijk gebied. De eenzaamheid van dit zwarte lavalandschap werd nog verhoogd door de stilte. Ook hier waren weinig vogels. Het vermelden waard is wellicht een Klapekster, die zojuist een kleine hagedis gevangen had.

Bij El Portillo daalden we weer af naar het dennenbos. Dit is het biotoop van de Blauwe Vink. Twee tochten heb ik moeten maken om deze soort te vinden. De Blauwe Vink komt plaatselijk voor in droog dennenwoud boven 1500 m. Een goede plek is te bereiken door de weg van El Portillo naar Aguamansa te nemen. Kort na El Portillo (tussen kilometerpaal 29 en 30) bevindt zich aan de linkerkant van de weg een houten hutje (meer een afdak) met de naam Sventenius. Hier gaat een onverhard pad het bos in. Blijf steeds rechtdoor rijden (men passeert een afslag naar rechts). Na een paar kilometer bereikt men een kraan in een gemetselde muur. Vanaf dit punt zou het gemakkelijk zijn om Blauwe Vinken te zien. Mij is het niet gelukt. Ik vond de soort een paar kilometers verder bij de picknickplaats Piedro de las Pastores. De frequent opstekende mist speelde me behoorlijk parten, maar tussen de mistflarden door had ik het geluk om twee verschillende vogels te ontdekken, zittend op een boontak aan de bosrand. De vogels, helaas vrouwtjes, waren geheel grijs met twee opvallende lichte vleugelstrepen. In de vlucht viel het grote formaat op (de vogels deden me denken aan Kruisbekken). In Heinzel en Fitter wordt vermeld dat het geluid als van Vink is. De roep is echter totaal anders. De vogels lieten een zacht Boomleeuwerikachtig "djuut-lu" horen. Eenmaal heb ik een "djuub-djuub" geluid gehoord van een overvliegende vogel. Deze vogel heb ik echter niet gezien. Het is dus niet uitgesloten dat dit een gewone Vink betrof. Andere vogels van dit dichte dennenbos met een ondergroei van struikachtige heide waren Vuurgoudhaantjes en Kanaries.

Niet ver van deze plaats gingen we op zoek naar een andere zeldzame soort: de Laurierduif. Voor 1975 was deze soort uitsluitend bekend van Gomera en La Palma. Volgens Cramp komt de Laurierduif voor in twee extreem kleine populaties op Tenerife. Gewapend met niet veel meer kennis dan dat de soort in 1980 gezien was "oberhalb von Palo Blanco" door een Duitse vogelaar, had ik er allerm minst vertrouwen in om de Laurierduif daadwerkelijk te vinden. Groot was echter mijn enthousiasme toen na enige tijd een volwassen vogel van deze soort mijn kijkerbeeld doorkruiste. De vogel vloog langs een zeer steile rotswand begroeid met kleine laurierbomen (eigenlijk meer struikgewas) afgewisseld door kale rotspartijen. De afstand tussen mij en de vogel bedroeg zeker enkele honderden meters. Toch was de soort zelfs op die afstand goed te determineren, door het geheel donkerbruine verenkleed en de brede bijna witte band aan het eind van een donkere staart.

Palo Blanco is te bereiken door de weg van Aguamansa naar Puerto de la Cruz te nemen en bij de plaats El Camino de Chesna linksaf (naar het westen) te slaan. Direct achter (ten zuiden) van de bebouwing van Palo Blanco kom je via landweggetjes bij akkers van waar je een goed zicht hebt op de eerder genoemde rotswand. Eilandgierzwaluwen en Kanaries veraangenaamden het wachten. Het vervelende is dat in dit gebied (evenals bij de Blauwe Vink) veelvuldig een zeer dichte, hardnekkige mist hangt.

De laatste soort waar ik naar gezocht heb is de Bolle's Laurierduif. Sedert enige jaren wordt deze soort als een aparte soort beschouwd. In Heinzel en Fitter wordt deze duif nog behandeld als een ondersoort van de op Madeira voorkomende Trocazduif. Eigenlijk geldt voor de Bolle's Laurierduif hetzelfde als voor de Laurierduif. Ook deze soort is gezien op Tenerife in 1975. Alleen was hier sprake van herontdekking, want in tegenstelling tot de Laurierduif was van de Bolle's Laurierduif bekend dat de soort in de vorige eeuw op Tenerife voorkwam. Ondanks intensief speurwerk in 1947, 1948 en 1949 werd de soort niet meer gezien op Tenerife, zodat de Bolle's Laurierduif de status kreeg van "waarschijnlijk uitgestorven".

Bolle's Laurierduiven zijn gebonden aan dichte laurierbossen en boomheide. De enige streek waar dit bostype voorkomt is het Anaga-gebergte in het noordoosten van het eiland. Hier bevinden zich in enkele moeilijk toegankelijke valleien nog restanten laurierbos. Hoewel de soort door Cramp als niet zo zeldzaam beschouwd wordt als de Laurierduif, beschikte ik niet over re-

cente en nauwkeurige informatie omtrent het voorkomen van deze duif op Tenerife. De Duitse vogelaar Hans Löhrl zag de soor diverse malen in het bergland ten zuiden van de plaats Taganana. Tevens was mij één waarneming bekend van één exemplaar op 28 december 1976 bij Taborno in laurierbos op 700 m. hoogte.

Allereerst ging ik op zoek in het bosgebied ten zuiden van Taborno. Het gebied zag er veelbelovend uit, maar veel vertrouwen had ik niet in de operatie. Na een paar kilometer bereikte ik een onverharde weg. Hier parkeerde ik de auto. Het was een prachtig gebied en het had veel weg van een tropisch bergwoud. Erg groen en ondoordringbaar, de takken van de tien à twaalf meter hoge laurierbomen behangen met baardmossen, varens en struikvormige heiden langs de weg. Hier en daar staken grijze stammen van dode bomen scherp af tegen het groen van de omringende bomen. De weg leidde door een vallei. Aan weerszijden bevonden zich dicht beboste bergen. Dunne mistflarden dreven langs de hellingen. Vrijwel direct nadat ik de auto verlaten had, hoorde ik het gedempte geluid van een koerende duif. Het was een onbekend geluid, dus opgewonden speurde ik de dicht bebladerde laurierboom af, waaruit het geluid weerklonk. Tevergeefs! Het bos had vrijwel geen ondergroei, maar was toch vrijwel onbegaanbaar, door de zeer steile hellingen. Ook vanaf de bosbodem lukte het me niet om een blik op de duif te werpen.

Even later hoorde ik het klapperen van vleugels van weer een andere duif. Ook deze vogel kreeg ik niet in het vizier. Het was heel moeilijk om een goede plek te vinden vanwaar ik een goed zicht had over het omringende bos. Plotseling zag ik langs het bos aan de overkant een donkere duif vliegen. De vogel vloog vlak boven de boomkruinen. Duidelijk tekende het staartpatroon zich af tegen het donkere gebladerte: donkere basis, brede grijze dwarsband en aan het eind weer een donkere rand. Een Bolle's Laurierduif! In totaal heb ik in dit bos vier à vijf van deze vogels waargenomen. Ik neem aan dat de vogel die het gedempte lage koerende geluid maakte ook een Bolle's Laurierduif was.

Plaatsbeschrijving: Vanaf La Laguna naar het noordoosten rijden. De weg volgen door het Mercedesbos (laurier en boomheide). Iets voor het uitkijkpunt Pico del Inglés de afslag nemen richting Las Carboneras. Bij de splitsing linksaf, de weg richting Taborno volgen. Na een paar honderd meter bereikt men de zandweg (bij metalen wegwijzer met opschrift: 4,7 Las Yedras).

Ook hier kan de mist iemand behoorlijk parten spelen.

Mijn bezoeken aan het Anaga-gebergte vormen ongetwijfeld het hoogtepunt van mijn reis. Een voettocht naar de enige waterval van het eiland door de Barranco (=kloof) del Infierno doet hieraan niets af.

Deze kloof bevindt zich in het zuiden van het eiland en begint bij de plaats Adaje. Aan het begin van de kloof is het erg droog.

Twee Barbarijse Patrijzen verdwenen beneden me uit het zicht.

In de euphorbia's en spaarzame struiken hielden zich Brilgrasmussen, Tjiftjaffen, een Kleine Zwartkop en een Zwartkop op. Hier en daar vlogen Kanaries. De vegetatie deed niet vermoeden dat ik al na korte tijd via een vrij moeilijk begaanbaar pad op de schemerachtige bodem van het ravijn een vrij weelderige begroeiing van wilgen, tamme kastanjes en ondoordringbare braamstruiken zou tegenkomen. Een smal beekje zocht klaterend zijn weg tussen de bomen en rotsen door. Grote Gele Kwikstaarten voelden zich hier thuis.

De kale wanden van het ravijn waren een paar honderd meter hoog en loodrecht. Dit was het domein van de Rotsduiven. Hoog boven me cirkelde een Buizerd in de blauwe lucht. Daar was de temperatuur ongetwijfeld hoog, maar op de bodem van de kloof was daar niets van te merken. Plotseling na een bocht liep het pad dood. Een gladde rotswand versperde de weg. Een waterval viel tientallen meters omlaag in een kleine heldere poel. De bron was waarschijnlijk een onderaards riviertje.

De dag voor mijn vertrek naar huis heb ik een boottocht gemaakt in een poging om zeevogels waar te nemen. Vanuit de plaats Los Christianos vertrekt de ferry naar Gomera. Vaartijd 1½ uur. Mijn aandacht was vooral gericht op Kleine Pijlstormvogels. Deze miniatuur Noordse Pijlen broeden op enkele kleine eilandjes in de Canarische archipel. Het voorkomen van deze vogels heeft veel weg van een Papegaaiduiker. Het is mij helaas niet gelukt om Kleine Pijlen waar te nemen. De vogels zijn niet algemeen en bovendien verspreiden ze zich na het broedseizoen over de oceaan in een vrij groot gebied om de broedplaatsen. Kuhls Pijlstormvogels gaven echter wel acte de presence.

Tenerife bleek niet erg vogelrijk. Noch het aantal soorten, noch het aantal vogels per soort was erg groot. Toch was een bezoek aan dit eiland alleszins de moeite waard. Het is immers vrijwel uitgesloten dat men soorten als Laurierduif, Bolle's Laurierduif en Blauwe Vink ooit te zien zal krijgen buiten de Canarische Eilanden.

Literatuur

- Berg, A.B. van den, & C.A.W. Bosman. Birding in the Canary Islands. Dutch Birding 1: 66-68.
- Conrad, R. 1979. Beobachtungen zum Vorkommen der Lorbeertauben auf Teneriffa und La Palma (Kanarische Inseln). Vogelwelt 100: 155-156.
- Cramp, S. en K.E.L. Simmons (red.), The birds of the Western Palearctic. Volume 1, 4 en 5.
- Heinzel, H., R. Fitter & J.F. Parslow. Elseviers gids van de Europese vogels.
- Huizinga, M. 1984. Bolle's Laurel Pigeon and Laurel Pigeon on La Palma. Dutch Birding 4: 134-135.
- Löhrl, H. 1981. Zwei extrem gefährdete Tauben des Lorbeerwaldes, Columba (trocaz) bolii und C. junoniae, auf Teneriffa. J. Orn. 122: 173-180.

Eef Kieft, De Clercqstraat 107, 2013 PP Haarlem